జ్ఞానము

మనకు తెలియని దానిని తెలుసుకొనుటయే జ్ఞానమని సాధారణంగా మనం భావించెదము. కాని జ్ఞానమను పదమునకు చాలా అర్థములున్నవి. మరియూ 'జ్ఞానం' పదం అనేక సందర్భాలలో అనేక భావములతో ప్రయోగింపబడుచున్నది.

'పదానామనేకార్థాః ధాతూనామనేకార్థాః'

పదములకూ, ధాతువులకూ అనేక అర్థములు గలవు. ఏ పదము, ఏ సందర్భములో ఎందుకు ప్రయోగింపబడినదోనని గ్రహించుటకు భాషా పాండిత్యము సరిపడదు. అది కేవలం అనుభవజ్ఞులైన మహాఋషుల అనుభవం ద్వారా నిర్ధారింపబడ వలసియున్నది. ఈ కారణంచే అనుభవైకవేద్యమగు వేదాంతము అనుభవ శూన్యులగు భాషా పండితులచే వక్రీకరింపబడి, యథార్థ భావం చెడిపోవుచున్నది. అందుచే ప్రతీ పదమును వాచ్యార్థము గాను (సామాన్యార్థముగాను), లక్ష్యార్థము గానూ (విశేషార్థము గానూ) వ్యాఖ్యానింపవలసి యున్నది.

ఉదా: జ్ఞానమనగా తెలుసుకొనుట. దేనిని తెలుసుకొనుట? తెలుసుకొనునదెవరు? యథార్థముగా రెండు వస్తువులు ఉన్నచో ఈ రెండు సందర్భములు వచ్చును. ఉన్నది ఒకే వస్తువని తేలినచో జ్ఞానము – జ్ఞాత, జ్ఞేయములకు మధ్య పొసగే అవసరమే లేకపోవును. అనగా ఈ మూడునూ ఒకటియే యగుటచే ఇచ్చట జ్ఞానమునకర్థమేమి? అనగా తెలుసుకొనుటకు ఏమియూ లేకపోవుట (లక్ష్యార్థం, విశేషార్థం) అపుడు ఏదైతే తెలుసుకుంటిమని అనుచున్నామో అదంతా అజ్ఞానమేయగుచున్నది. అపుడు వాచ్యార్థం, లక్ష్యార్థం కంటే భిన్నమైపోవుచున్నది. కావున శాస్త్రములలో ఉటంకించు 'జ్ఞాన' మను పద భావమును, ఆయా సందర్భములను గ్రహించి, ఆ పదము ఏ అనుభవమును సూచించుచున్నదో, అట్టి అనుభవము గలవారు మాత్రమే చెప్పగలరు. దీనినే భాష్యమందురు. తదితరములన్నియూ వ్యాఖ్యానములే యగుచున్నవి.

'యోగాత్ సంజాయతే జ్ఞానం' – (త్రిశిఖి బ్రాహ్మణోపనిషత్) యోగం వలన జ్ఞానం కలుగుచున్నదని చెప్పుటచే 'జ్ఞానం' నకు భాష్యం యోగులే చెప్పగలరు.

న హి జ్ఞానేన సదృశం పవిత్ర మిహ విద్యతే
తత్ స్వయం యోగ సంసిద్ధః కాలేనాత్మని విందతి (భ.గీ.4-38)

'సత్యం జ్ఞానం అనంతం బ్రహ్మ' **(తైత్తిరీయోపనిషత్తు 2-1-1)**

బ్రహ్మమునే సత్యమనియూ, జ్ఞానమనియూ, అనంతమనియూ పలికెదము.

'బ్రహ్మైవ సత్య శబ్దార్థ సత్యం జ్ఞానమితి శ్రుతే' **(శృతి)**

బ్రహ్మమే సత్యం, ఆ సత్యమే జ్ఞానమను శబ్దమునకు అర్థమని శ్రుతులలో చెప్పబడినది. కావున ఏది నిత్యమైనదో, ఏది సత్యమైనదో అదియే జ్ఞానం అదియే బ్రహ్మం. బ్రహ్మమే జ్ఞానము కాని బ్రహ్మము వేరుగా ఉన్నదని తెలుసుకొనుట జ్ఞానము కాదు. అది అజ్ఞానమే అవుతుంది. అయిననూ సాధకుని యొక్క బుద్ధికుశలత పెంపొందించుకొనుటకు, ఈ అజ్ఞానమునే విచారించవలసియున్నది. కావున చెప్పబడనిది జ్ఞానం, చెప్పునది అజ్ఞానం. మరల ఈ చెప్పుదానిలో కూడా జ్ఞానం, అజ్ఞానం అని పదప్రయోగములు చేయుచున్నాం. ప్రస్తుతం ఈ రెండు పదముల తారతమ్యంతోనే చర్చించుకొనెదము.

చైతన్యం వినా కించిన్నాఽస్తీతి సాక్షాత్కారాఽనుభవం జ్ఞానం,
నానాత్మ భేదకల్పిత జ్ఞానమజ్ఞానం **(నిరాలంబోపనిషత్ -7)**

చైతన్యం తప్ప కొంచెమైననూ ఏదియూ లేదని అనుభవించుటయే జ్ఞానం. అట్టి చైతన్యమే భిన్న భిన్నముగా ఉన్నదని కల్పించుకొనునది ఏదియో అది అజ్ఞానం. మరియూ అనుభవాన్ని బైటకు చెప్పుటకు వీలుకాకపోయిననూ, ఏకత్వమునకు దారితీయు వర్ణన యంతయూ జ్ఞానమని చెప్పవచ్చును.

మత్తః పరతరం నాన్యత్ కించిదస్తి ధనంజయ
మయి సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ **(భ.గీ. 7-7)**

"నా కంటె అన్యంగా కొంచెమైననూ ఏమియూ లే" దని చెప్పుట జ్ఞానంగాను, ఈ కల్పించబడిన జగత్తంతయూ దారమందు గ్రుచ్చబడిన పూసలవలె 'నాయందే ఇమిడియున్న' దని (ప్రకృతి పరంగా చూచుట) అజ్ఞానంగాను భావించవలెను.

సర్వభూతేషు యేనైకం భావమవ్యయమీక్షతే
అవిభక్తం విభక్తేషు తద్జ్ఞానం విద్ధి సాత్త్వికమ్ **(భ.గీ. 18-20)**

పృథక్త్వేన తు యద్‌జ్ఞానం నానాభావాన్ పృథగ్విధాన్
వేత్తి సర్వేషు భూతేషు తద్‌జ్ఞానం విద్ధి రాజసమ్ (భ.గీ. 18-21)

అనేకంగా కన్పించు జీవులలో ఏకముగా, అవిభక్తంగా నొకటియే కలదను భావమే సాత్విక జ్ఞానం. సర్వ భూతములను వేరుగా చూచుచూ, బాహ్య దృష్టితోనున్న జ్ఞానమును 'రాజసజ్ఞాన' మందురు. అనగా 'అజ్ఞాన' మందురు. బాహ్యదృష్టితో చూచిన 'అజ్ఞానం' అనియూ అంతర్‌దృష్టితో చూచిన 'జ్ఞానం' అనియూ అందురు.

బహిర్ముఖం పశ్యతి దృశ్య జాతం
అంతర్ముఖం పశ్యతి చిత్ స్వరూపం (కమలాగమం)

కావున బహిర్ముఖమే అజ్ఞానం. అంతర్ముఖమే జ్ఞానం. అనగా ఒకే వస్తువు అంతర్ముఖములో జ్ఞానంగానూ, బహిర్ముఖంలో అజ్ఞానంగానూ కనబడుచున్నది.

మరుభూమౌ జలం సర్వం మరుభూమాత్రమేవ తత్
జగత్త్రయ మిదం సర్వం చిన్మాత్రం సువిచారతః (వరాహోపనిషత్ 2-6)

మరుభూమి (ఎండమావి) యందు జలమున్నట్లు కనపడిననూ అది ఎండమావియే కాని, అందు జలం లేనట్లు జాగృత్, స్వప్న, సుషుప్తి యను మూడు లోకములుగా కనపడు మూడవస్థలు కూడా బాగుగా విచారించి చూడగా అవి చైతన్యమే యగుచున్నవి. అటులనే...

రజ్జు సర్ప న్యాయం	తాడు పాము వలే
స్థాణు పురుష న్యాయం	స్తంభము పురుషుని వలే
శశ విషాణ న్యాయం	కుందేటి చెవులు కొమ్ముల వలే కనబడుచున్నవి.

అందులకు సరిపడ వెలుతురు లేకపోవుట చేతనే ఈ భ్రాంతి కలుగుచున్నదని గ్రహించవలెను. కాంతి చాలకపోవుటయే భ్రమ – అజ్ఞానం. సరిపడు కాంతి యున్నచో భ్రమ పోవును. అనగా కల్పితభ్రమ పోయి, ఉన్నది ఉన్నట్లుగా సత్యంగా గోచరించును. ఇందువలన మనం గ్రహించునదేమనగా, కాంతియే జ్ఞానం, చీకటి (మసక వెలుతురు)యే అజ్ఞానం. కాంతిని శక్తిరూపంలో చూచినచో Energy is light, Light is knowledge. శక్తియనునది ఘర్షణ వలన ఏర్పడుచున్నది. Without friction there is no energy. ఘర్షణ ద్వారా శక్తిని జనింపజేయునదియే యోగం. శక్తిద్వారా

కాంతి జనించి, భ్రమను పోగొట్టుకొనుటయే జ్ఞానం. That which generates energy is yogam. That energy or light which dissolves delusion is knowledge (Jnanam). కావున ఆధ్యాత్మిక శక్తి పెరుగుచున్న కొలదీ జ్ఞానం పెరుగుచూ, అజ్ఞానమనే భ్రాంతి జనకమగు దృశ్యం కరిగిపోవుచుండును. తుదకు ప్రకాశమే మిగిలియుండును.

జ్ఞానేన తు తదజ్ఞానం యేషాం నాశితమాత్మనః
తేషామాదిత్యవత్ జ్ఞానం ప్రకాశయతి తత్పరమ్ (భ.గీ. 5-16)

జ్ఞానముచే మనలోగల అజ్ఞానము తొలగింపబడగా, నిత్యమూ ప్రకాశించే సూర్యుని వంటి జ్ఞానం మిగులును. అట్టి జ్ఞానంతోనే తనను తాను తెలుసుకొనగలడు.

అకల్పిత మజం జ్ఞానం జ్ఞేయాదభిన్నం ప్రచక్షతే
బ్రహ్మజ్ఞేయ మజం నిత్యం అజేనాజం విబుధ్యతే (మాండూక్య గౌడపాదకారిక-33)

ఈ సూర్యుని వంటి ప్రకాశం కల్పితమైనది కాదు. పుట్టుక లేనిది. జ్ఞేయమగు బ్రహ్మమునకు భిన్నం కానిది. ఇట్టి పుట్టుక లేని ప్రకాశ కిరణముల చేతనే పుట్టుక లేని బ్రహ్మమును తెలుసుకొనగలుగుచున్నాడు.

'అకల్పిత జ్ఞానం' అని చెప్పుటచే కల్పిత జ్ఞానమొకటి కలదనియూ, దానిని తొలగించుటయే కర్తవ్యమని గ్రహించవలెను.

ప్రజ్ఞాయాం కల్పితం ప్రజ్ఞ, ప్రజ్ఞయైవ విహాయ
యః ప్రజ్ఞామాత్రేణ సంతిష్ఠేత్, ప్రజ్ఞావానితీరితమ్ (శృతి)

జ్ఞానములందు కల్పిత జ్ఞానము కూడ కలదు. అట్టి కల్పిత ప్రజ్ఞను ఎవరు విడచిపెట్టునో వారు అకల్పితము, సహజమూ నగు స్వయంజ్యోతి స్వరూపుడై మిగులును. అట్టివానినే ప్రజ్ఞావంతుడందురు. ఇదియే 'ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ' అను వేద మహావాక్యమునకు అర్థం.

ఆత్మ అనాత్మకారం స్వభావదవస్థితం సదా చిత్తం
ఆత్మన్యాకారతయా అనాత్మదృష్టిం విదదీత (బ్రహ్మసూత్రమునకు శ్రీ శంకర భాష్యం)

మన చిత్తము ఆత్మాకారమునూ, అనాత్మాకారమునూ స్వభావంగా కలిగి ఉండును. అయితే అనాత్మాకారమును విడిచి పెట్టినచో ఆత్మాకారమే మిగిలి యుండును.

దీనికే మన గురుదేవులు Mind is both matter and immatter too అని నుడివినారు. అనగా మనసులో Material part (అనాత్మాకారం) Spiritual part (ఆత్మాకారం) ఉన్నవి. మనసు ఆహారముచే పోషింపబడుచుండును. అందుచే ఆహారం లోపించినచో మనసు నీరసించి పోవుచుండును. కాని ఆత్మ నీరసించదు, నశించదు. మనం తగు ఆహారము తీసికొనుచూ, అందలి శక్తిచే యోగసాధన చేయుచూ మనసు నందలి అనాత్మాకార (Material) మును దగ్ధము చేసికొనినచో, ఆత్మాకారము (Spiritual part) మిగులును. ఇదియే 'అకల్పిత స్వయంజ్యోతి'. బురదనీటిలో మంచినీరు మరియూ బురద మిశ్రితమై యున్నవి. అందలి మంచినీటిని పొందుటకు మనమేమియూ సాధన చేయవలసిన పనిలేదు. మన సాధన అంతయూ బురదను తొలగించుట కొరకు మాత్రమే. అయితే యీ బురదను తొలగించు కొనుటకు, ఇండువ పిక్క (Indigo) రసమనే వేరొక బురదను ఆ బురదనీటిలో కలుపవలసి యున్నది. అపుడు బురద క్రిందకు దిగిపోయి, స్వచ్ఛమైన నీరు మిగులును. అయిననూ స్వచ్ఛమైన నీటిపైకూడా మనం కలిపిన చిల్లగింజ (ఇండువ పిక్క) రసమనే బురద కొంతసేపు తేలుచుండును. అది కూడా క్రిందకు దిగిపోయిన తర్వాతనే స్వచ్ఛమైన నీరు త్రాగుటకర్హమగును. కావున కల్పిత జ్ఞానమును (అనాత్మాకారమగు దృశ్యభావన) తొలగించుకొనుటకు, యింకొక కల్పిత జ్ఞానమును పొంది, తద్వారా మొదట దానిని నిర్మూలించి, పిమ్మట రెండవ దానిని కూడ తొలగించవలెను. ముల్లును ముల్లుతో తొలగించి పిమ్మట రెండవ ముల్లును కూడా తొలగించవలెను.

త్యజధర్మమ్ అధర్మం చ ఉభే సత్యానృతే త్యజ
ఉభే సత్యానృతే త్యక్త్వా యేన త్యజసి తంత్యజ (మహాభారతం)

యే జ్ఞానంచే ధర్మాధర్మములను, సత్యాసత్యములను (ద్వంద్వములను) విడిచి పెట్టుచున్నామో, పిమ్మట ఆ జ్ఞానమును కూడా విడిచిపెట్టవలెను. కావున ముముక్షువగు వారు సద్గురు బోధ, సచ్ఛాస్త్ర పఠనం, సాధనల ద్వారా పరోక్ష జ్ఞానమును పొంది, దానిచే తనలో గల అజ్ఞానాంధకారమును తొలగించు కొని, పిమ్మట పరోక్షానుభూతిని కూడా తొలగించుకొని, అద్వైత, అపరోక్షానుభూతి నొందవలెను. ఇచ్చటనే చాలా మంది వేదాంతులు పొరబడుచున్నారు. సాధన ద్వారా పరోక్షానుభవం పొందకుండగనే అపరోక్ష, అద్వైత వేదాంతమును వల్లెవేయుచూ, సరాసరి జీవన్ముక్తులైపోయినట్లు

భావించుచున్నారు. జ్ఞానమార్గమని చెప్పి, శ్రవణ మనన నిధి ధ్యాసముల ద్వారా సాధన చతుష్టయములగు 1. నిత్యానిత్యవస్తు వివేకము, 2. ఇహాముత్ర ఫలభోగ విరాగము, 3. శమాది షట్కసంపత్తి, 4. ముముక్షుత్వములను, తద్వారా మోక్షమును పొందవచ్చునని చెప్పుచున్నారు. అయితే యీ నాలుగింటినీ యోగాగ్ని లేనిదే సాధించలేము..

బహూనాం జన్మనామంతే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే
వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః (భ.గీ. 7-19)

అద్వైత వేదాంతం చెప్పుచూ, శ్రవణ, మనన, నిధిధ్యాసలనాచరిస్తున్నట్లు చెప్పుకొను వేదాంత జ్ఞానులు కూడా అనేక జన్మలెత్తి, ఆఖరిజన్మలో యోగసాధనకు ఆకర్షితులై, తద్వారా సర్వమూ వాసుదేవమయమేనను అనుభూతి పొంది, సిద్ధినొందుచున్నారు. అట్టి మహాత్ములు బహుదుర్లభమని చెప్పుటచే వాచా వేదాంతంతోపాటు, యోగానుభూతి ద్వారా ముందు పరోక్ష విజ్ఞానం పొంద వలసియున్నదని తెలియుచున్నది.

జన్మాంతరైశ్చ బహుభిర్యోగో జ్ఞానేన లభ్యతే
జ్ఞానం తు జన్మనైకేన యోగాదేవ ప్రజాయతే (యోగ శిఖోపనిషత్ 1-9)

కేవల వేదాంతులకు అనేక జన్మలు పొందిన పిదప యోగం లభ్యమగుచున్నది. యోగంద్వారా ఒకే జన్మలో **'వాసుదేవ సర్వమితి'** యను అనుభవ జ్ఞానమును పొందుచున్నారు.

ద్వైతా చిద్రూపకార్యస్యాత్ అద్వైత చిద్రూప కారణాత్
నివృత్తిస్యాత్ యధాదీపాత్తమసో నత్వరూపతః (ఋభుగీత)

ద్వైత చిద్రూప కార్యము = యీ దృశ్య ప్రపంచం
అద్వైత చిద్రూప కారణము = నిర్గుణ పరబ్రహ్మము

కట్టెలో అగ్ని ఉన్నదని అందరమూ ఒప్పుకొనెదము. అయిననూ అందలి అగ్ని, ఆ కట్టెను దగ్ధముచేయుట లేదు. అందులకు కారణము ఆ అగ్ని, నిర్గుణ రూపములో నున్నది. కట్టె దగ్ధము కావలెనన్న, ఆ కట్టెను రెండుముక్కలు చేసి, ఆ రెంటినీ రాపిడి చేసి, అందలి అగ్నిని బహిర్గతము చేయవలెను.

యథాగ్ని దారుమధ్యస్థో నోత్తిష్ఠేత్ మథనం వినా
వినా చ అభ్యాస యోగేన జ్ఞాన దీపస్తథానహి స (శృతి)

ఏ విధంగా కట్టెలోగల అగ్ని మథనం చేయనిదే బహిర్గతం కాదో, అదేవిధంగా యోగాభ్యాసం చేయనిదే జ్ఞానదీపం కలుగదు. అటులనే...

స్వదేహ మరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్
ధ్యాన నిర్మథనాభ్యాసా ద్దేవం పశ్యేన్నిగూఢవత్ (శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్ 1-14)

తన దేహమును క్రింది అరణిగానూ (యజ్ఞంలో మధించు కట్టెవలె) ప్రణవమును పై అరణిగానూ చేసి మధించి, ధ్యానము చేసినచో, నిర్గుణముగానూ, గూఢముగానూ ఉన్న దైవజ్యోతిని బహిర్గతం చేసి చూడగలరు. యోగాగ్ని ద్వారా జ్యోతిని దర్శించుటయే సగుణోపాసన అగును గాని, కల్పిత విగ్రహారాధన సగుణారాధన ఎన్నటికినీ కాజాలదు. అది సాకారోపాసన మాత్రమే. సాకారోపాసన వేరు, సగుణోపాసన వేరు. గదిలో చీకటి యున్నది. గది మధ్యలో ఒక అగ్గిపెట్టె యున్నదనుకొనుము. ఆ అగ్గిపెట్టెలోని పుల్లలకు వాటిని మండించే అగ్ని పొదగబడి యున్నది. ఆ మందులోని అగ్ని నిర్గుణావస్థలో ఉండుటచే, అది గదిలో చీకటిని పోగొట్టజాలకున్నది. పుల్లను తీసి అగ్గిపెట్టెపై రాపిడి చేసినచో అగ్ని బయటకు వచ్చి, గదిలోని చీకటిని పోగొట్టుచున్నది. అదేవిధంగా, పరమాత్మ లేదా పరబ్రహ్మం మనలోనే ఉన్ననూ, మనలోని అజ్ఞానాంధకారమును పోగొట్టుటలేదు. మనలోని శ్వాసను తీసుకొని మనవే మధించుకొనినచో, యోగాగ్ని ప్రజ్వరిల్లి, మనలోని దృశ్యవాసన దగ్ధమై మనం స్వయంజ్యోతి స్వరూపులం కాగలం. అంతియే కాని బయట దృశ్యభావనతో చేయు విగ్రహారాధన, మన లోపలి దృశ్యవాసనలను ఎన్నటికినీ పోగొట్టలేక పోవుటచే, అది సగుణోపాసన ఎన్నటికీ కాజాలదు.

సగుణోపాసన అనగానేమి?

'ఆత్మనాకాశ స్సంభూతః' ఆత్మ ఆకాశమయ్యెను.

సవై శరీరీ ప్రథమః సవై పురుష ఉచ్యతే
ఆది కర్తా స భూతానాం బ్రహ్మాగ్రే సమవర్తతః (శృతి)

నిర్గుణ పరబ్రహ్మము నందు ఆకాశము సంభవించినది. అదియే దాని యొక్క

మొదటి శరీరము, దానినే పురుషుడందురు. అదియే సర్వ భూతములకు ఆది కర్త. అతనినే 'వాసుదేవు' డందురు. **'సర్వ భూతాది వాసః వాసుదేవస్తదోచ్యతే'.**

ఆకాశము మూడు విధములు – చిత్తాకాశము, భూతాకాశము, చిదాకాశము.

చిత్తాకాశం చిదాకాశం ఆకాశం తు తృతీయకం
ద్వాభ్యాంశూన్య తరం విద్ధి చిదాకాశం మహామునే (మహోపనిషత్ 4-10)

చిత్తాకాశం = మనసు సంకల్ప వికల్పములతో కూడిన స్థలం.
భూతాకాశం = పంచ భూతములలోని ఆకాశం
చిదాకాశం = చిత్ + ఆకాశం= ప్రకాశంతో కూడిన ఆకాశం

పై మూడింటిలో చిత్తాకాశం, భూతాకాశాలు ఒకప్పుడున్నట్లు కనబడిననూ, అవి ఎప్పుడునూ లేనివియే. చిదాకాశమొక్కటియే ఎల్లప్పుడూనూ ఉండునది. దీనినే మనము భగవంతుడనియూ, పరమాత్మ అనియూ, సగుణ బ్రహ్మమనియూ చెప్పుచున్నాం. Space and light is God. ఇదియే నిర్గుణ బ్రహ్మము యొక్క శరీరం.

ఆకాశశ్శరీరం బ్రహ్మ, సత్యాత్మా, ప్రాణారామం, మన ఆనందం,
శాంతి సమృద్ధ మమృతం ఇతి ప్రాచీన యోగోపాస్స్వ (తైత్తిరీయోపనిషత్ 1-6-1, 2)

చిదాకాశరూపమే బ్రహ్మము యొక్క శరీరం. దానినే సత్యాత్మ అందురు. మనసు యొక్క ఆనందస్థితి అదియే. ప్రాణం విశ్రాంతి నొందు స్థలం, సమృద్ధముగా శాంతి గల స్థానమదియే. కావున ప్రాణాయామం ద్వారా ప్రాణాన్ని చిదాకాశమందు లయింప జేసి, జ్యోతిని దర్శించుకొని ఆనందించుటయే సగుణోపాసన యగును. నిర్గుణ పరబ్రహ్మమునకు ప్రకాశమనే గుణము కలుగుటయే 'సగుణం' గాని రూపములు కావు. అయితే యీ రూపములన్నియూ ప్రకాశము నుండియే వచ్చుచున్నవి. అందుచే ప్రకాశమును దర్శించుకొను యోగి సాకారోపాసన చేయడు. కాని యోగం తెలియని వారు సగుణం పేరిట సాకారోపాసనయే చేయుదురు కాని అసలైన సగుణోపాసన చేయలేరు.

యోఽ న్తఃసుఖోఽ న్తరారామః తథాంతర్జ్యోతిరేవ యః
స యోగీ బ్రహ్మనిర్వాణం బ్రహ్మభూతోఽ ధిగచ్ఛతి (భ.గీ. 5-24)

యోగియైన వాడు లోపలనే సుఖమునూ, విశ్రాంతినీ పొందుచూ, లోపలనే

జ్యోతియునూ దర్శించుకొని బ్రహ్మనిర్వాణమును పొందుచున్నాడు. కావున జ్ఞానమనగా యోగం ద్వారా అంతర్జ్యోతిని దర్శించుకొనుట లేదా స్వయంగా తాను జ్యోతిస్వరూప మగుటయే. అయితే ఇట్టి అనుభూతి అందరికీ సాధ్యం కాకపోవచ్చు – ఒక జన్మలో సాధించలేకపోవచ్చు. అయిననూ, యోగభ్రష్టుడు మరల జన్మనెత్తి యోగమును కొనసాగించి సిద్ధిని పొందును. అందులకు శాస్త్రజ్ఞానము అవసరము.

శ్రేయో హి జ్ఞానమభ్యాసాత్ జ్ఞానాద్ధ్యానం విశిష్యతే
ధ్యానాత్ కర్మఫలత్యాగః త్యాగాచ్ఛాంతిరనన్తరమ్ (భ.గీ. 12–12)

కేవలం అభ్యాసము కంటే, అభ్యాసంతో కూడిన శాస్త్రజ్ఞానం గొప్పది. అప్పుడే అది ధ్యానమునకు దారి తీయును. అటు పిమ్మట కర్మఫల త్యాగమునూ, తద్వారా శాన్తిని పొందుచున్నారు.

జ్ఞానవిజ్ఞానతృప్తాత్మా కూటస్థో విజితేన్ద్రియః
యుక్త ఇత్యుచ్యతే యోగీ సమలోష్టాశ్మకాంచనః (భ.గీ. 6–8)

ఇచ్చట జ్ఞానమనగా శాస్త్రజ్ఞానం. విజ్ఞానమనగా అనుభవజ్ఞానం. మహాత్ముల అనుభవజ్ఞానమే ఇంకొకరికి శాస్త్ర జ్ఞానమగుచున్నది. కావున యోగికి తన అనుభవం, పూర్వము యోగుల యొక్క అనుభవం ప్రకారంగానుండవలయును.

ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానినః తత్త్వదర్శినః (భ.గీ. 4–34)

తత్వానుభూతినొందిన గురువులు మాత్రమే తమ అనుభవమును శాస్త్రము ద్వారా తెలియజేయగలరు.

‘తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరి ప్రశ్నేన సేవయా’ (భ.గీ. 4–34)

అట్టి జ్ఞానమును సాష్టాంగ దండ ప్రణామములతో, చిరకాలము సేవచేయుచూ, వినయముతో సందర్భోచిత ప్రశ్నలను వేయుచూ పొందవలెననుటచే బ్రహ్మవిద్య గురు పరంపరాగతమై యున్నదే తప్ప కేవలం గ్రంథపఠనం వలనగాని, ప్రవచనములను వినుట వలన గాని సిద్ధిని పొందలేమని స్పష్టమగుచున్నది.

‘సత్కులం శాస్త్రవాత్సల్యం శ్రద్ధావంతం అకుటిలితం’ (ముక్తికోపనిషత్)

సత్కులమనగా బ్రహ్మవిద్యాసాంప్రదాయ వంశములో పుట్టిన వారై, శాస్త్రవాత్సలం కలిగి, శ్రద్ధావంతుడైయుండి, కుటిల రహితుడైయుండవలెను.

ఏది శాస్త్ర జ్ఞానం?

సంస్కృత భాషలో వ్రాయబడునదంతయూ శాస్త్రం కాదు.

'అహం శాస్త్రేణ నిర్ణేతో, అహం చిత్తే వ్యవస్థితః'

'నేను శాస్త్రము చేతనే నిర్ణయింపబడెదను. నేను చిత్తమందే యున్నాను'.

శాస్త్రం = శాస్ + స్త్రం. శాస్ అనగా శ్వాస, స్త్రం అనగా అస్త్రం. శ్వాసనే అస్త్రముగా గలదియే శాస్త్రం. తన శ్వాసను బాణముగా చేసుకుని అనగా యోగసాధన ద్వారా శ్వాసను నిశ్చల స్థితికి జేర్చునది ఏదియో అదియే 'శాస్త్రం'. అనగా వ్యష్ఠిగానున్న జీవ భావమును సమష్ఠిగా యున్న పరమాత్మను జేర్చునని వివరించునదియే 'శాస్త్రం'. శ్రీమద్భగవద్గీత, ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మసూత్రములు – యీ మూడింటినీ ప్రస్థానత్రయ గ్రంథములందురు. ఈ మూడింటినే శాస్త్ర ప్రమాణంగా తీసుకొవలయును. ఈ మూడింటి ద్వారానే బ్రహ్మము నిర్ధారింపబడుచున్నది.

తస్మాచ్చాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ
జ్ఞాత్వా శాస్త్రవిధానోక్తం కర్మ కర్తుమిహార్హసి (భ.గీ. 16-24)

యే కర్మ చేయవలసియున్ననూ, పై మూడు శాస్త్రములనే ప్రమాణంగా తీసుకొనవలయును.

'దుస్తర్క సువిరమితాం శ్రుతి మతస్తర్కో౽నుసంధీయతాం' (శ్రీ ఆదిశంకరుల వచనం)

శ్రుతి ప్రమాణము ననుసరించియే తర్కించవలెను తప్ప తదితరములన్నియు దుస్తర్కములగును. శృతి ప్రమాణములను అనుసరించి మహాత్ములచే వ్రాయబడిన స్మృతులు కూడా ప్రమాణములగును. అయిననూ ఈ శృతులకే మొదట ప్రాధాన్యతనీయవలసి యుండుటచే స్మృతులు, ఇతిహాసములు, పురాణములందలి విషయములను కూడా శృతి ప్రమాణములచే నిర్ధారించుకొనవలసియున్నది.

యః శాస్త్రవిధిముత్సృజ్య వర్తతే కామకారతః
న స సిద్ధిమవాప్నోతి న సుఖం న పరామ్ గతిమ్ (భ.గీ.16-23)

ఎవడు శాస్త్ర విధిని విడిచిపెట్టునో అతడు కోరికలు కలవాడై ఆయా కర్మలు చేయుచున్నాడు.

ఉచ్ఛాస్త్రం శాస్త్రితం చేతి పౌరుషం ద్వివిధం స్మృతం
త త్రోచ్ఛాస్త్ర మనర్థాయ పరమార్థాయ శాస్త్రితమ్ (ముక్తికోపనిషత్ 2-2)

ఉచ్ఛాస్త్రమని, శాస్త్రితములని రెండు విధముల పురుష ప్రయత్నములు గలవు. ఉచ్ఛాస్త్రము అనర్థమును, శాస్త్రితము పరమార్థమును కలుగజేయుచున్నవి. శాస్త్ర విధియనగా శాస్త్రములో చెప్పబడిన మార్గమునాచరించుటకు పాటించవలసిన ధర్మములు, ధర్మ సూక్ష్మములు. ధర్మములు గ్రంథములలో చూడగలము గాని, ధర్మసూక్ష్మములు జ్ఞానులగు గురువుల వద్దనే యుండును. ధర్మ సూక్ష్మము, ధర్మమునకు విరుద్ధంగా కన్పట్టుచుండును. కాని అదియే సత్యం. అందుచే ధర్మమునకు విరుద్ధముగా నుండిననూ, గురువుల ఆజ్ఞను శిరసా వహించుటయే ధర్మము. బ్రహ్మవిద్యను ఆచరించువారు పాటించవలసిన ప్రధమ ధర్మమిదియే.

యస్య దేవే పరాభక్తిర్యథా దేవే తథా గురౌ
తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహాత్మనః (శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్ 6-23)

ఎవనికి పరమేశ్వరుని యందత్యంత భక్తిగలదో అంతే భక్తి తన సద్గురుని యందు గలదో అట్టి మహాత్మునికే శాస్త్రార్థం ఉన్నది ఉన్నట్లు గోచరమగును.

గురువక్త్ర స్థితావిద్యా గురుభక్త్యా చ లభ్యతే (గురుగీత)

'గురుముఖమునందు స్థితమైన జ్ఞానం గురుభక్తి చేతనే లభించుచున్నది'. అందుచే గురువుద్వారా బోధింపబడిన శాస్త్రజ్ఞానముతోపాటు, వారు బోధించిన సాధనామార్గమును జోడించి చేసినచో అదియే ఫలవంతమగును గాని ఇందులోనేది లోపించిననూ సిద్ధిని బడయజాలదు.

'శృత్యా యుక్త్యా స్వానుభూత్వా' (శృతి)

గురుబోధ, అందులకు సరిపడు ఉపమానముల సామ్యము మరియూ తన అనుభవము ఈ మూడునూ ఒకే సరళమార్గములో నున్నచో అవి శీఘ్ర ఫలమునిచ్చుచున్నవి. కావున యోగసాధన మరియు, శాస్త్రజ్ఞానం ఈ రెండునూ ముఖ్యావసరములని ఈ క్రింది విధంగా కూడా శాస్త్రములలో నిర్ధారింపబడియున్నవి.

యోగాత్సంజాయతే జ్ఞానం జ్ఞానాద్యోగః ప్రవర్తతే
యోగజ్ఞాన పరోనిత్యం స యోగీ న ప్రణశ్యతి **(త్రిశిఖి బ్రాహ్మణోపనిషత్ -16)**

యోగము వలన అనుభవజ్ఞానం కలుగుచున్నది. శాస్త్రజ్ఞానం వలన యోగం వృద్ధియగుచున్నది. నిత్యం యోగ-జ్ఞానములు రెంటితో కూడుకున్న యోగి ఎన్నటికినీ నశించదు.

యోగేన రహితం జ్ఞానం న మోక్షాయ భవేద్విధే
జ్ఞానేనైవ వినాయోగో న సిద్ధ్యతి కదాచన **(యోగశిఖోపనిషత్ -9)**

ఓ బ్రహ్మ ! యోగం లేని శాస్త్ర జ్ఞానం మోక్షమునకు ఉపయోగపడదు. అటులనే శాస్త్రజ్ఞానం లేని యోగము కూడా ఒకానొకప్పుడు కూడా సిద్ధింపదు సుమా !

జ్ఞానం కేచిత్ వదన్త్యత్ర కేవలం తన్న సిద్ధయే
యోగ హీనం కథం జ్ఞానం మోక్ష దం భవతీహ భోః
యోగోఽపి జ్ఞాన హీనాస్తు న క్షమో మోక్ష కర్మణి
తస్మాత్ జ్ఞానం చ యోగం చ ముముక్షుర్దృఢ మభ్యసేత్ **(యోగశిఖోపనిషత్ -3)**

సిద్ధి కొరకు జ్ఞానమే గొప్పదని కొందరందురు. యోగం లేనిదే జ్ఞానం ఎక్కడిది? యోగమున్ననూ శాస్త్రజ్ఞానం లేనిచో మోక్షం కలుగదు కదా! కావున మోక్షం కావలసినవారు జ్ఞానమును యోగమును ధృఢంగా అభ్యసింపవలెను.

'తపోవిద్యాచ విప్రస్య వై శ్రేయస్కరం పరం' **(శృతి)**

తపస్సనగా **'తప్యతే ఇతి తపః'**. తపింపజేయునది అనగా యోగము, జ్ఞానము ఈ రెండునూ శ్రేయస్కరములై యున్నవి.

కర్మాత్మ విజ్ఞానమపి క్రమేణ సంపాద్యమేకేన నరేన వేద
యః కర్మణా చిత్త విశుద్ధి మాప్య స విద్యయాప్నోత్యమృతం హి విద్వాన్ **(శృతి)**

కర్మనూ, ఆత్మ విజ్ఞానమును ఒకే నరుడు పొందవలెను. ఏ కర్మచే చిత్తశుద్ధి కలుగుచున్నదో ఆ కర్మనూ, ఏ జ్ఞానము చేత అమృతత్వం కలుగుచున్నదో ఆ జ్ఞానమునూ ఒకరే పొందవలెననుటచే యోగ-జ్ఞానముల యొక్క ప్రాముఖ్యత తెలియుచున్నది.

యోగ-జ్ఞానముల సంబంధం :

ద్వౌక్రమౌ చిత్తశూన్యస్య యోగంజ్ఞానం చ రాఘవ
యోగస్తద్వృత్తి నిరోధోహి జ్ఞానం సమ్యగవేక్షణమ్ (యోగవాశిష్ఠం)

ఓ రామభద్రా ! చిత్త శూన్యమునకు రెండు క్రమములు కలవు. యోగము ద్వారా ప్రాపంచిక చిత్తవృత్తులను నిరోధించి, జ్ఞానం ద్వారా ఆత్మను బాగుగా అన్వేషించి తెలుసుకొనవలెను.

'యోగశ్చిత్త వృత్తి నిరోధః' (పతంజలి)

చిత్తవృత్తి నిరోధమే యోగం. చిత్తవృత్తులను నిరోధించిన పిమ్మట, మనసును ఆత్మయందు కలపవలసియున్నది. అది నిరంతర ఆత్మవిచారణ వలననే సాధ్యమగును.

బంధనం మనసో నిత్యం కర్మయోగస్స ఉచ్యతే (శృతి)

యత్తు చిత్తస్య సతత మర్థే శ్రేయసి బంధనం
జ్ఞానయోగస్స విజ్ఞేయ సర్వసిద్ధి కరశ్శివః (త్రిశిఖి బ్రాహ్మణోపనిషత్ -18)

కదులుచున్న మనసును ప్రాణాయామం ద్వారా నిరంతరము బంధించుటను కర్మయోగమందురు. అట్టి నిశ్చలమైన మనస్సును నిరంతరము ఆత్మయందు బంధించుటయే జ్ఞానయోగమగును. అట్టివానికి సర్వమూ సిద్ధికరమగును.

వృత్తి హీనం మనః కృత్వా క్షేత్రజ్ఞం పరమాత్మని
ఏకీకృత్య విముచ్యేత యోగోఽయం ముఖ్య ఉచ్యతే (దక్ష స్మృతి)

మనసులోని వృత్తులను లేకుండా చేసి, పిమ్మట క్షేత్రజ్ఞుడగు జీవుని పరమాత్మయందు జేర్చుటకు ముఖ్య ఉపాయమే యోగమని పిలవబడుచున్నది. ఇచ్చట ప్రాణాయామము మరియూ ఆత్మ విచారణాజ్ఞానముల రెంటినీ కలిపి యోగంగా వర్ణించియున్నారు. అటులనే...

లోకేఽస్మిన్ ద్వివిధా నిష్ఠా పురాప్రోక్తా మయానఘ
జ్ఞానయోగేన సాంఖ్యానాం కర్మయోగేన యోగినామ్ (భ.గీ. 3-3)

ఓ అర్జునా ! ఎప్పటినుండియో నాచే యోగులకు కర్మయోగమును, జ్ఞానులకు సాంఖ్య యోగము చెప్పబడుచున్నవని చెప్పుటలో ఇవి రెండు మార్గములని కాదు.

ఒకే మార్గమునకు రెండు మెట్లైయున్నవి. ఎందు చేతననగా...

న కర్మణా మనారంభాత్ నైష్కర్మ్యం పురుషోఽ శ్నుతే
న చ సన్న్యసనాదేవ సిద్ధిం సమధిగచ్ఛతి (భ.గీ. 3-4)

కర్మనాచరించకుండా నైష్కర్మ్యమును పొందలేరు. అలాగని కర్మను విడిచిపెట్టిననూ సిద్ధి పొందలేరు కనుక కర్మను (ఇచ్చట యోగం) చేసియే నైష్కర్మ్యమును పొందవలెననుటచే, కర్మ రూపంలో యోగం చేయుచూ, జ్ఞాన రూపంలో చివరకు యోగకర్మను మానివేయగలుగుటచే సాధకునకు యోగ-జ్ఞానములు రెండునూ అవసరమేనని తెలియుచున్నది.

లోకములో కొందరు మహాత్ములు యోగం చేయకయే జ్ఞానులైనట్లు కనబడుచుండిరి. అట్టివారు పూర్వజన్మలలో యోగులైయుండి తీరవలెను. అటులనే యోగుల జీవితం జ్ఞానంతోనే అంతంకాక తప్పదు.